

Staročeské

powěsti, zpěwy, hry, oby-
čege, slawnosti

a

nápěwy

ohledem na bágeslowj Česko-slowanské,

jež sebral

W. S. Sumlork.

Sešitek prwnj.

••—————••
W Praze, 1845.

Tiskem Karla Vetterla, w žitnobranské ulici č. 525—2.

zyk do aulu, a když gj wčely naň sednau, wytáhne ho s wčelami, kteréž spolyká; gakož lelek pták na zem lehne, ústa otewře a když mu mauchy do úst naljtagj, čerstwě zawře.

Postolka, lidsky Poštolka.

(Rusky *Pustelga*; pol. *Pustolka* a *Pustulka* — snad od pustoty neb od postogenj gméno má — lat. *Falco Tinunculus*; *Thurmfalke*, *Wannenweber*.)

Gest pták drawý, gestřábům podobný. Přebývá w Čechách, Rosii, Polsku a w ostatnjch zemjch europegských. W lesjch, neyraděgi w puštinách (odtud snad poštolka) aneb na starých hradech w pustých wěžjch se zdržuge a hnjzdj (odtud snad sokol kolokolnoj, *Thurmfalke* slowe.) Ona prý we due i w noci widj a ljtá, honj a žere drobné ptáky, myši, žabky též i prostřednj zeměplazy a hmyzy, mauchy, čerwy, brauky, w letě maliny, gahody atd.; na podzim bezinky, řeřabiny. Plodiny od Boha lidu podané od záhuby prý chránj a polohy zemj očišťuge. Člowěk, když gest samogediný přes poledne w lesnj pustině, poštolka prý k němu přiletj, okolo něho obletuge a štěbetánjm swým ho vyrážj, aby se mu nesteyskalo. Kdyby tento člowěk usnul a nepřjtel člowěk, genžby zamýšlel mu ubljžiti, gak se k zdrjmagcejmu bljžj, tak ona, gako angel strážce okolo něho tak dlanho křikawě obletuge, až toho člowěka ze

spanj zbud a on wstáti musj, aby mu nemohl uškoditi. —

Když gsau lidé na haubách w lese, a postolka ge zaslechne aneb spatřj, hned gest u nich, neustále ge obletuge, nad nimi se wznášj, ze stromu na strom poletuge a k nim štěbetá, gakoby gim řjci chtěla: „Pogďte za mnau, gá wám okáži, kde hauby rostau, a kde ge sbjrati máte, zdeť negsau;“ protož prý lid gen na ni dáwá pozor, na kterau stranu ona letj, na té straně hledagj, za nj se hrnau a skutečně prý hogně naleznau. Na lesjch Waldsteinských w Boleslawsku, na Křiwokládkých w Rakownicku, na Hořowicku, a Zbirohsku w Be-raunsku atd. Když za postolkau haubaři hledali, nesčjslný prý počet netoliko hub, alebrž i laneyše zemj, mechem a gehljčjm přikryté, (kterěž k spatřenj negsau) hogně vždy nalezli, za tau přjčinau húbaři na cestách, když gdau na hauby mezi sebau howořegj a prawěgj: „Gen kdyby gsme dnes tak šťastnj byli, aby gsme poštolku widěli a slyšeli, tak nalezneme a přineseme dosti hub domu.“ To sobě přegj.

Mysliwec, posadiw we dne sowu na suchý strom (w lese před baudau z niž na škodnau t. g. na drawé ptáky) střjleti chce, tak prý poštolka, (ač že na sebe nedá střeliti) gak to spatřj a zočj, žeby hegno ptactwa chtělo okolo sowy wjrowati a na sowu dorážeti (aby ge mysliwec w

baudě ukrytý postřjlel) hned k ptactwu přiletj, (třebas guž sowu obletowaly) mezi ptactwo se wmjsj a swým neustálým křikem štěbetawým weškeré ptactwo od sowy a od mysliwce odhánj, aby sowu neklowaly a od mysliwce zastřeleni nebyli, ochraňuge.

Takowým prý během ge od smrti chránj a při žiwotu ptactwo zachowáwá. Ona nenj tedy gen ochrance lidu, alebrž i ptactwa. Slowem hagitelkyně a dozorkyně (apoštolkyně) všeho dobrého, od Boha k lidu poslaná.

Když gdau lidé do lesů zelené stromy ku paliwu wraceti, — děwečky do pasek zakázaných neb meytů na tráwu, — skotáci dobytek swůg do wochoz a do meytů zapowězených na pastwu ženau, — aneb když pytláci na low do obor na geleny, srnce neb diwoké kance se ubjragj, neb zloděgi se na laupež krau, (we dne neb w noci) a na cestách poštolku zaslechnau neb spatřj, hned prý se wracegj domu, protože se domnjwagj všickni nadřečeni: že by ge poštolka mysliwcům a hagným prozradila, protož prý se gim ukáže a od toho zlého předsewzetj odhánj. —

Gsauli ale lidé giž w lese při sekánj neb při wracenj stromů, — djwky giž w pasekách na škodné, — skotáci s dobyt看em swým na zapowězeným mjstě w meytě, — pytláci na čekánj na zagjce w poljch neb na njzkau a wysokau zwěř w lese — a zloděgi w laupánj přjbytku, — a zaslechnau aneb

zočegj poštolku, tak wšickni se wšjm, co w ruce magj, hoděgj **a** uhánj každý nadřečený z podotknutých mjst pryč; nebo magj za to: že to poštolka swým štěbotem vlastnjům žaluge; tedy aby prozrazeni **a** lapeni nebyli, bez kořistj domu se ubjragj; protož na cestách mezi sebau řjkagj: „Gen deyte bedliwý pozor na poštolku, kdyby gste gi geden aneb druhý widěl nebo slyšel, deyte hned geden druhému wěděti. Pušky zahrabte aneb od sebe odhodte **a** na autěk se deyte, sice by gsme nešťastni byli, gakžto giž naši stařj praotcowé řjkáwali: „žeť nenj hodno na čekau neb na low gjti, když ho spatřj aneb on poštolku slyšj křičeti,“ a žeť tomu tak gest, giž sami gsme se kolikráte přeswědčili.“

Poštolka wyzradj člowěka, když na škodě gest, gako wrána **a** kukačka (gen že se nepřepeřuge aneb nezostřjžuge gako zežhula). Tak i zagjce, který člowěku přes cestu neb před njm běžj, zlým znamenjm gest, s kterým oznamuge: že se ta wěc nepodařj, anobrž: že zle wypadne. **A** když přiběhne w letě do wsi, nešťestj, oheň atd. znamená.

Lid silně wěřil **a** se důwěřowal: kdoby něco zlého páchal aneb gen w aumyslu měl, něco nepravého činiti, gak zaslechne neb prý spatřj poštolku, čili kukačku, wránu neb zagjce, genžby mu přes cestu běžel, ať od swého nešlechetného předsewzetj upustj **a** odstaupj, sice zle pochodj. Naopak zase w chwalitebném předsewzetj **a** w dobrém počjuánj, když člowěk

slyšj nadřečené ptáky křičeti, neb ge spatřj před sebau neb okolo sebe ljtati **a** nad sebau gako duchy se wznášeti, wždy šťastně se mu ona wěc neb počjnánj geho (kterěz wykonati w au myslu má) podařj. Hagnj **a** mysliwci po hlase poštolky do wochoz, wobor **a** pasek, w lesjch kráčegj, gak ge slyšegj; nebo z toho štěbetánj gegjho sauděgi: že při lidech w lese štěbetá **a** tudy ge prozrazuge, protož také poštolce lidé wyřjdilka dobrá a šwitořilka řjkagj, **a** Čechowé pro dobré vlastnosti gegj gméno na sebe přigali a w Čechách Poštolka-owé, slowau.

Až podnes dětem **a** starým lidem, genž sem **a** tam dobré neb zlé zpráwy donášegj, dobře ge wyřjddj, wyčichagj **a** wypátragj, poštolkové řjkagj. Neřjkagjli: „To máte chlapce neb holku, muže neb ženu, posla neb poslici (dobrého neb dobrau poštolku, on wám wše wyběhá, wyčichá, wyhledá, wypátrá, wyřjddj **a** zprawj, naň se můžete směle bezpečiti.“

Sogka.

Chytil táta sogku,

Chytila máma taky.

Chytil táta,

Chytila máma,

Chytily děti,

Sogka neuletj.